

Список використаної літератури

1. Сенченко М. І. Мозкові центри країн світу / М. Сенченко, О. Сенченко, В. Гастиншиков. — Київ : Персонал, 2016. — 277 с.
2. Сунгуров А. Фабрики мысли и центры публичной политики в России и других посткоммунистических странах: развитие и функции / А. Сунгуров // The soviet and post-soviet review. — 2012. — Vol. 39. — P. 22—55.
3. McGann J. G. The think tanks and civil societies in China, Hong Kong, and Taiwan : think tanks and civil societies program, 2009 / James G. McGann. — Mode of access: <http://www.hks.harvard.edu/hauser/downloads/McGann%20Paper.pdf>. — Title from the screen.

Oksana Senchenko

The think tanks of some countries in the Asia-Pacific region

The article provides a brief analysis of the brain centers of some countries in the Asia-Pacific region. It is shown how the analytical centers of these countries were transformed under the influence of liberalization and democratization. The object of attention of the brain centers of the countries of a certain region in general dimensions are the problems of state formation and processes outside the countries; activity, place, role and interaction of political parties, public organizations, movements and their leaders in the socio-political life of countries and their geopolitical position.

The aim of the article is to study the processes of formation and functioning of analytical centers in Kazakhstan, Taiwan, Turkey and Japan.

Keywords: analytical centers; think tanks; state system; territories; population; liberalization; democratization; legislative power

References

1. Senchenko M., Senchenko O. and V. Gastinshikov. (2016). *Mozkovi centri krayin svitu*. Kyiv: Personal.
2. Sungurov A. (2012). *Fabriki mysli i centry publichnoy politiki v Rossii i drugih postkommunisticheskikh stranah: razvitie i funktsii*. *The soviet and post-soviet review*, 39, pp. 22—55.
3. McGann J. G. (2009). *The think tanks and civil societies in China, Hong Kong, and Taiwan : think tanks and civil societies program, 2009*. [Online], available at: <http://www.hks.harvard.edu/hauser/downloads/McGann%20Paper.pdf>.

Надійшла до редакції 7 червня 2021 року

УДК 316.4/7:339.9]:364-782](045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2021.6(299).41-44

Василь Шейко,

доктор історичних наук, професор,
ректор Харківської державної академії культури,
академік Національної академії мистецтв України,
заслужений діяч мистецтв України,
e-mail: rector-2@ic.ac.kharkov.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3532-7439>

Олена Гончар,

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Харківської державної академії культури,
e-mail: helengo2006@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1122-1768>

Євгенія Трубаєва,

аспірант
Харківської державної академії культури

Медіація як засіб існування особистості в крос-культурному середовищі в умовах глобалізації

Проаналізовано процеси медіації як засіб існування особистості в крос-культурному середовищі в добу глобалізації. Розглянуто питання адаптації особистості до умов іншої культури зі збереженням ефективності діяльності та індивідуальності. Доведено, що ступінь медіаційної адаптації до умов крос-культурного середовища свідчить про міжкультурну компетентність людини, котра передбачає збереження її унікальної індивідуальності. Репрезентовано модель адаптації особистості з урахуванням особливостей "Я"-індивідуальності. Продемонстровано роль стратегії медіації в розвитку діалогу культур.

Ключові слова: медіація; діалог культур; адаптація; глобалізація; культура; міжнародна співпраця; крос-культурне середовище; індивідуальність

Постановка проблеми. Процеси глобалізації загострюють питання важливості дослідження особливості та ролі діалогу культур, що за природою є медіаційним. Саме тому в сучасних умовах міжнарод-

ної цивілізаційної співпраці аналіз витоків і механізмів медіаційних процесів діалогу культур набирає обертів. Оскільки загальний хід розвитку земної цивілізації неможливий без взаємодії та спілкування

людей, народів, культур, діалог є невід'ємною умовою взаєморозуміння особистостей, медіаційним комунікатором міжнародних зав'язків. Рівень узгодженості міжетнічних, міжкультурних відносин корелює зі ступенем утрудненості взаєморозуміння та конфліктності міжнаціональних відносин, що робить механізми медіаційності діалогу головними.

Отже, виникає попит на вміння інтерпретувати міжкультурні відмінності, виявляти гармонію між формуванням навичок культурної адаптації людини та наявністю її індивідуальних і національних особливостей. Саме потреба в такому балансі, що передбачає внутрішній комфорт, зумовлює розв'язання питання про важливість опанування медіації.

Ураховуючи наведені чинники, сформульовано **мету статті** — на основі аналізу культурологічних і лінгвістичних розвідок сучасних дослідників виокремити закономірності медіаційної діяльності як засобу існування особистості в крос-культурному середовищі зі збереженням особливої духовної компоненти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність проблеми опанування стратегії медіації, зосередимося на вміннях сучасної людини вибирати патерни поведінки з урахуванням соціокультурних чинників; відбирати, аналізувати, систематизувати та узагальнювати міжкультурну інформацію; застосовувати елементи соціолінгвістичної компетенції для досягнення порозуміння в міжкультурному середовищі.

У цьому контексті сучасні дослідники дедалі частіше звертаються до поняття медіації та його інтерпретації в різних площинах наукових досліджень і прогресивно накопиченого досвіду.

Феномен медіації походить від латинського *mediatio* (посередництво), яку в давні часи використовували під час комерційних операцій, у суспільних відносинах, де медіатор діяв як посередник. Наприклад, у Греції медіатор (грец. *proxenitra*), яким зазвичай був старшина поселення, розв'язував суперечки, влаштовував шлюбну церемонію. Майже кожен народ світу має особливу історію проявів медіації. Остання є важливою стратегією в різних сферах сучасного суспільно-політичного та культурного життя, свідченням чому стало прийняття 3 листопада 2016 р. Верховною Радою України за основу проекту Закону України "Про медіацію" за реєстраційним № 3665 (далі — проект ЗУ), що є рушійним кроком у становленні й розвитку інституту медіації в Україні [8].

На потребі розв'язання різноманітних аспектів, пов'язаних із розвитком ідеї медіації в крос-культурному середовищі, наголошують сучасні українські вчені І. Бех (властивості крос-культурного діалогу та особистісного розвитку людини в міжкультурному полілозі) [1], І. Брунова-Калісецька (чинники крос-культурної адаптації) [2], О. Кочубейчук [5], С. Рашидов [10], (питання трансформації уявлень про "Я" в крос-культурній взаємодії), В. Махінов (формування мовної особистості в європейському соціокультурному освітньому просторі) [6], К. Мацик (крос-культурна комунікація в освітньому сегменті інформаційного суспільства) [7] та інші.

Зауважимо, що в сучасному інформаційному соціумі явище медіації стає як ніколи актуальним через перехід суспільства від виробництва товарів до продукування знань [14, с. 11]. Так, за класифікацією науковця С. Віджю, медіація може бути мультимедійною або гібридною, оскільки надходження інформації відбувається з різних джерел (вербального тексту (усного чи письмового), який доповнено відео- та аудіотекстами). С. Віджю розглядає медіацію як процес створення релевантної ідентичності між тим, що автор хотів передати, й тим, що зрозумів реципієнт [15, с. 136].

Утім, дослідник М. Байрам вважає, що медіація передусім передбачає розуміння іншомовної культури [12] та потребує від учасників міжкультурної взаємодії та комунікації вміння оперувати всіма складниками міжкультурної компетенції.

На думку Ж. Зарат, у процесі міжкультурної медіації медіатор і кожен учасник мусять долучатися до процесу трансляції культурної інформації, виконувати функцію тлумача культур, агента, що бере участь у міжкультурному спілкуванні [13, с. 220] у різноманітних сферах життєдіяльності людини, де орієнтація в соціокультурному просторі є значущою [13, с. 218].

Через акцентування розробниками "Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти" на практичному вирішенні комунікативних завдань у міжкультурному середовищі поняття "медіація" та його дескриптори співвідносяться з методичною стратегією опанування медіації за принципом "діалогу культур". На жаль, в Україні від 2000-х рр., часу появи у "Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти" [4, с. 218] зазначеного терміна, медіаційна діяльність досі не посіла належного місця в методичному процесі формування мовних та соціокультурних компетенцій майбутніх фахівців і не задекларована в жодному з офіційних нормативно-правових документів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історію культури людства, з певною долею обумовленості, можна трактувати як тривалий процес усвідомлення взаємозв'язків "ми — вони". Аналіз цивілізаційних процесів міжнародної співпраці культур, як з'ясувалося, був набагато складнішим, аніж це здавалося на перший погляд. Може скластися враження, що результатом міжкультурної комунікації є поширення здобутків від більш розвиненої культури до менш розвиненої та їх повна адаптація в останній. Отже, це припущення уможливує висновок про взаємодію культур як джерело прогресу. Насправді медіаційна роль діалогу культур передбачає активну взаємодію рівних у правах суб'єктів, що має сприяти збагаченню різних культур. До того ж, як свідчить історичний досвід, діалог культур дедалі частіше виконував роль медіатора примирення, що давало змогу запобігати війнам і конфліктам. Значенний чинник сприяв зняттю напруження, створенню умов довіри та взаємної поваги. З часом діалог культур як соціальне явище ставав дедалі актуальнішим. Теорія та практика діалогу мають глибокі цивілізаційно-історичні корені. Проблематикою діалогічних відносин цікавилися німецькі філософи Й. Фіхте, Ф. Шеллінг. Пізніше Л. Феєрбах на основі ідей Й. Фіхте про інаковість та взаємозумовленість "Я" та "Іншого" започаткував ви-

вчення діалогу початку ХХ ст. [11]. Зі свого боку, І. Гердер стверджував, що взаємодія культур веде до збереження культурного різноманіття, а їх ізоляція — до загибелі культури. На його думку, зміни не повинні торкатися "ядра" культури [3]. Характерно, що медіація діалогу культур містить у структурі та одночасно базується на імперативах "чуже" та "своє". Як бачимо, плідна взаємодія культур у діалоговому режимі сприяє формуванню єдиного поля загальної культури на різноманітних смислових і внутрішньо присутніх у різних культурах межах. Зазначимо, що виявлення та визнання особливостей кожної культури переводить формат спілкування з тоталітарного монологу до толерантного діалогу. Людство поступово прямує до формування єдиного культурного простору паралельно зі збереженням особливостей кожної національної культури. Утім, у добу глобалізації постає потреба не тільки адаптуватися до зростаючих потоків міжкультурної інформації, здійснювати комунікацію, реферувати документи, користуватися світовими надбаннями, пристосовуватися до певної культури, а й не втратити особисті відмінності, знайти так звану золоту середину.

На нашу думку, поширення інтеграційних процесів та мобільності населення як носія людського потенціалу зумовлює потребу не тільки сприймати (реципієнт) або надсилати певну інформацію (комунікатор), а й залучати широкий діапазон соціокультурних, соціолінгвістичних та екстралінгвістичних засобів. У процесі медіації співрозмовники під час комунікативного акту змушені вийти за межі усталених стереотипів, завдяки емпатії перемикаються між ціннісними та культурними орієнтаціями. Суттєво, що емпатія [9] є провідною соціально-культурною емоцією, котру в загальному плані можна визначити як здатність індивіда емоційно відгукуватися на переживання інших людей. Оскільки в неї закладено індивідуальний набір емоційних, когнітивних і поведінкових компонентів, саме емпатія передбачає суб'єктивне сприйняття людей іншої культури, проникнення в їхній внутрішній світ, відчуття їхніх переживань, розуміння думок.

Людина, яка опинилася в умовах крос-культурного чи іншомовного культурного середовища, змушена виробити нову для неї модель соціокультурної поведінки, адаптовану до нових обставин. Вона мусить ґрунтуватися на виявлених розбіжностях, наявних між культурами на різних рівнях їх функціонування, з урахуванням особливостей "Я"-індивідуальності.

Вважаємо, що поняття свого "Я", з одного боку, передбачає певний "патерн фонового коду особистості", що містить:

— фоновий ресурс (використання вербальних і невербальних форм спілкування рідною мовою, на-

бору асоціацій та символів, загальних знань про рідну культуру (систему ціннісних орієнтацій, традиції, звичаї, історичні події, етнос, видатних представників різних часів тощо), а також географічний (країнознавство, природно-кліматичні особливості тощо) та соціально-економічний (рівень розвиненості економіки, соціальні вміння й навички, ступінь емоційності та толерантності тощо) компоненти;

— персональний ресурс (освіта, емоційність, риси характеру, харизма, душевний комфорт тощо).

З іншого боку, однією з важливих умов реалізації міжкультурної взаємодії у контексті "діалогу культур" є "патерн адаптованості до нової культури", до компонентів якого також належать складники фонового ресурсу й компоненти впливу, що зумовлюють потребу людини адаптуватися (неможливість комунікації рідною мовою, мотивація розв'язання соціокультурних, економічних завдань тощо ставить під питання ступінь руйнування чи проникнення до зони комфорту особистісного ресурсу людини, яка змушена адаптуватися). Міра перетину цих патернів — від майже повного "накладання" до "відчуження" — зумовлює ступінь втрати людиною індивідуальності в умовах нової культури, що, зі свого боку, зумовлює "медіаційну адаптацію".

Отже, ступінь медіаційної адаптації дає змогу відповісти на запитання, наскільки людина готова до діалогу культур, чи може знайти власне місце в умовах нової культури, не втрачаючи унікальної індивідуальності.

Висновки. В умовах глобалізації діалог культур між народами світу вкрай важливий. Людство постало перед прірвою кризових, нестабільних ситуацій, через що стало уразливішим. Саме тому люди прагнуть до міжнародного культурного обміну та взаєморозуміння в ім'я миру й злагоди. Утім, залишається важливим питання, як людині адаптуватися в умовах іншої культури та діяти ефективно без втрати індивідуальності, не знеособившись.

Результати пропонованого дослідження доводять невичерпаність кола проблем, пов'язаних із розвитком медіації як засобу існування в міжкультурному середовищі в добу глобалізації. Серед перспективної тематики подальших наукових пошуків виокремимо такі: чітке визначення феномену медіації та його термінологічного апарату в площині культурологічних і соціокультурних досліджень; розроблення соціально-культурних моделей медіаційної поведінки в крос-культурному середовищі; визначення запроваджених для цього виду діяльності дескрипторів тощо.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості / І. Д. Бех // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської]. — Київ, 1997. — С. 8—12.
2. Брунова-Калісецька І. В. Психологічна самоєфективність як фактор крос-культурної адаптації : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Брунова-Калісецька Ірина Володимирівна; Ін-т соц. та політ. психології АПН України. — Київ, 2009. — 20 с.
3. Гердер І. Избранные сочинения / И. Гердер. — Ленинград : Гослитиздат, Ленингр. отд-ние, 1959. — 392 с.
4. Зазальноевропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. — Київ : Ленвіт, 2003. — 273 с.

5. Кочубейник О. М. Трансформація уявлень про "Я"-концепцію у крос-культурних психологічних дослідженнях : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Кочубейник Ольга Миколаївна ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. — Київ, 2003. — 16 с.
6. Махінов В. Н. Теоретичні засади формування мовної особистості в історії розвитку європейського соціокультурного освітнього простору (середина XIX — початок XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Махінов Віктор Миколайович ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2013. — 40 с.
7. Мацик К. В. Крос-культурна комунікація в освітньому сегменті інформаційного суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук / Мацик Катерина Вікторівна ; Нац. техн. ун-т "Київ. політехн. ін-т". — Київ, 2007. — 22 с.
8. Про медіацію : проект Закону України від 17 груд. 2015 р. № 3665. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463. — Назва з екрана.
9. Роджерс К. Емпатія / К. Роджерс // Психологія емоцій. Тексти / [под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер]. — Москва : Изд-во МГУ, 1984. — С. 235—237.
10. Рашидов С. Ф. Ціннісна свідомість сучасного студентства та її трансформація / С. Ф. Рашидов // Наук. вісн. Мелітопольського держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка. — 2013. — № 2. — С. 133—137.
11. Фейєрбах Л. Сочинения : в 2 т. / Л. Фейєрбах. — Москва : Наука, 1995. — Т. 2. — 425 с.
12. Byram M. Translation and Mediation — Objectives for Language Teaching. Cultures in translation / M. Byram // Nordic Network for Intercultural Communication. — NIC, Reykjavic, 2008. — Mode of access: <http://www.vigdis.hi.is/Apps/Web>. — Title from the screen.
13. Cultural Mediation in Language Learning and Teaching / G. Zarate, A. Gohard-Radenkovic, D. Lussier, H. Penz. — European Centre for Modern Languages. Council of Europe. Strasbourg Cedex, 2004. — 248 p.
14. Dendrinou B. Mediation in communication, Language teaching and testing / Bessie Dendrinou (Vassiliki Dendrinou). — JAL 22 (2006). — P. 9—36. — Mode of access: https://www.academia.edu/4711151/MEDIATION_IN_COMMUNICATION_LANGUAGE_TEACHING_AND_TESTING. — Title from the screen.
15. Viaggio S. The Overall Importance of the Hermeneutic Package in Teaching Mediated Interlingual Communication / S. Viaggio. — 1998. — 17 p. — Mode of access: <http://www.openstarts.units.it>. — Title from the screen.

Vasyl Sheyko, Olena Gonchar, Yevheniia Trubaieva
Mediation as a means of subsistence in a cross-cultural environment in the context of globalization

The processes of mediation as a means of existence of the individual in a cross-cultural environment in the age of globalization are analyzed. Questions concerning the adaptation of a person to conditions of the other culture with preservation of efficiency of activity and individuality are considered. The article proves that the degree of mediation adaptation to the conditions of the cross-cultural environment testifies to the intercultural competence of a person, which implies the preservation of his unique individuality. The model of personality adaptation taking into account the features of "I"-individuality is worked out. The investigation shows the role of the mediation strategy in the development of intercultural dialogue.

Keywords: mediation; dialogue of cultures; adaptation; globalization; culture; international cooperation; cross-cultural environment; individuality

References

1. Bekh I. D. (1997). Cinnosti jak jadro osobystosti. *Cinnosti osvity i vykhovannja: Naukovo-metodychnyj zbirnyk*. Kyiv, pp. 8—12.
2. Brunova-Kalishcicka I. V. (2009). *Psykhologichna samoefektyvnist jak faktor kros-kulturnoji adaptaciji*. (Avtoref. dys. kand. psykol. nauk). Instytut socialnoji ta politychnoji psykhologhiji APN Ukrainy, Kyiv.
3. Gerder I. (1959). *Izbrannye sochineniya*. Leningrad: Goslitizdat, Leningr. otd-nie.
4. Nikolajeva S. Ju. (Red.). (2003). *Zaghalnojevropejski rekomendaciji z movnoji osvity: vyvchennja, vykladannja, ocinjuvannja*. Kyiv: Lenvit.
5. Kochubejnyk O. M. (2003). *Transformacija ujavlenj pro "Ja"-konceptiju u kros-kulturnykh psykhologhichnykh doslidzhennjakh* (Avtoref. dys. kand. psykol. nauk). Instytut psykhologhiji im. Gh. S. Kostjuka APN Ukrainyn, Kyiv.
6. Makhinov V. N. (2013). *Teoretychni zasady formuvannja movnoji osobystosti v istoriji rozvytku jevropejskogho sociokulturnogho osvitnjogho prostoru (seredyna XIX — pochatok XX st.)*. (Avtoref. dys. d-ra ped. nauk). Skhidnoukrajinskyj nacionalnyj universytet im. V. Dalja, Lughansjk.
7. Macyk K. V. (2007). *Kros-kulturna komunikacija v osvitnjomu seghmenti informacijnogho suspiljstva*. (Avtoref. dys. kand. filoz. nauk). Nacionalnyj tekhnichnyj universytet "Kyjivskyj politekhnichnyj instytut", Kyiv.
8. Pro mediaciju: projekt Zakonu Ukrainy. № 3665. (2015). *Verhovna Rada Ukrainy: Zakonodavstvo Ukrainy*. [Online], available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.
9. Rodzhers K. (1984). *Empatiya. Psihologiya emocij*. Moskva: Izd-vo MGU, pp. 235—237.
10. Rasydov S. F. (2013). Cinnisna svidomistj suchasnogho studentstva ta jiji transformacija. *Naukovyj visnyk Melitopoljskogho derzhavnogho pedagoghichnogho universytetu. Serija: Pedagoghika*, 2, pp. 133—137.
11. Feyerbakh L. (1995). *Sochineniya*. (T. 1—2). Moskva: Nauka.
12. Byram M. (2008). Translation and Mediation — Objectives for Language Teaching. Cultures in translation. *Nordic Network for Intercultural Communication*. [Online], available at: <http://www.vigdis.hi.is/Apps/Web>.
13. Zarate G., Gohard-Radenkovic A., Lussier D. & Penz H. (2004). *Cultural Mediation in Language Learning and Teaching*. European Centre for Modern Languages. Council of Europe. Strasbourg Cedex.
14. Dendrinou B. (2006). Mediation in communication, Language teaching and testing. *JAL 22*, pp. 9—36. [Online], available at: https://www.academia.edu/4711151/MEDIATION_IN_COMMUNICATION_LANGUAGE_TEACHING_AND_TESTING.
15. Viaggio, S. (1998). *The Overall Importance of the Hermeneutic Package in Teaching Mediated Interlingual Communication*. [Online], available at: <http://www.openstarts.units.it>.

Надійшла до редакції 22 червня 2021 року